

Iam vero Deus primo sensu est principium uniforme, quia est essentialiter simplex et actus purissimus; sed quia causat per intellectum et voluntatem, nempe res producit ad imitationem formarum exemplarium in sua infinita mente existentium, sic producit res diversissimas, easque ad unicum et communem finem dirigit et ordinat, ideoque per respectum ad effectus est principium omnino multiforme, quia non agit ex necessitate naturae. Unde quo magis aliquod principium est in se perfecte simplex et unum, eo magis extendit ad plura et diversa suam causalitatem, et vicissim. Et ea de causa naturae materiales et compositae, uniformitatem in agendo habent, et sunt coarctatae et determinatae ad unum.

Oppon. 8.º Si res gubernantur per divinam providentiam, ex ordine rerum poterimus divinam providentiam cognoscere et perscrutari. Atqui non possumus cognoscere et perscrutari, quae ad Dei providentiam spectant; nam Damascenus ait: oportet omnia admirari, omnia laudare, omnia imperscrutate acceptare, quae providentiae sunt. Ergo mundus non regitur providentia.

Resp. Dist. mai. Si mundus gubernatur a Deo, ex ordine rerum poterimus divinam providentiam imperfecte cognoscere, et perscrutari cum modestia, *Conc.* Poterimus divinam providentiam cognoscere perfecte, et eam perscrutando pervenire ad finem inquisitionis, *Neg. Contradist. min. et Neg. cons.*

Explico. Solutio a nobis data sic illustratur a S. Thoma: «Creaturae deficiunt a repraesentatione Creatoris; et ideo per creaturas nullo modo perfecte possumus pervenire in cognitionem Creatoris: et etiam propter imbecillitatem intellectus nostri, qui neque totum hoc de Deo potest ex creaturis accipere, quod creaturae manifestant de Deo; et ideo prohibemur perscrutari ea, quae in Deo sunt, ne scilicet velimus ad finem inquisitionis pervenire, quod nomen perscrutationis ostendit; sic enim non crederemus de Deo, nisi quod noster intellectus capere posset. Non autem prohibemur scrutari ista cum modestia, ut recognoscamus nos insufficientes ad perfectam comprehensionem; et ideo etiam Hilarius dicit (*De Trin.* lib. II, inter princ. et med.), quod *qui pie infinita prosequitur, etsi nunquam perveniat, semper tamen proficit prodeundo* » (1).

Oppon. 9.º Proprium est providentiae conservare res provisas. Atqui res corruptibiles non conservantur, quia non permanent in esse. Ergo non omnia reguntur providentia.

Resp. Dist. mai. Proprium est providentiae conservare res provisas, si providentur propter se, *Conc.* Si providentur in bonum alterius ad quod ordinantur, *Neg.* Siquidem ait Aquinas: «Illa quae propter se providentur a Deo, perpetuo manent; non autem hoc

(1) *QQ. DD. De ver. q. 5, a. 2 ad 11.*

oportet de illis, quae propter se non providentur; sed oportet ea tantum manere, quantum necessarium est his propter quae providentur; et ideo particularia quaedam, quia propter se non providentur vel non sunt provisata, corrumpuntur » (1).

Oppon. 10.º In his quae providentia reguntur, diversis diversa attribuuntur. Atqui in rebus humanis eadem bonis et malis eveniunt. Ergo res humanae non reguntur providentia.

Resp. Dist. mai. In his quae providentia reguntur, diversis diversa attribuuntur, ita ut saepe haec aequa distributio non intelligatur a nobis, *Conc.* Ita ut semper sit manifesta nostrae rationi, *Neg. Contradist. min. et Neg. cons.*

Explico. Cum Deus sit iustissimus et sapientissimus dispensator bonorum et malorum, certissime cum aequitate ea distribuit hominibus, sed haec iusta distributio saepe non cognoscitur et intelligitur a nobis propter nostram ignorantiam. En quomodo rem declarat S. Thomas: «Quamvis videatur nobis, quod omnia aequaliter bonis et malis accidant, ex hoc quod nescimus qua de causa divina providentia singula dispenset: non est tamen dubium, quin in omnibus bonis et malis, quae eveniunt sive bonis sive malis, sit recta ratio, secundum quam divina providentia omnia ordinat. Et quia eam ignoramus, videtur nobis quod inordinate et irrationabiliter eveniant; sicut si aliquis intraret officinam fabri, videretur ei quod instrumenta fabrilia essent inutiliter multiplicata, si nesciret rationem utendi unoquoque; quorum tamen multiplicatio ex causa rationabili apparet ei, qui virtutem artis intuetur » (2).

ARTICULUS II.

DE RERUM CREATARUM CONSERVATIONE (3).

QUAESTIO DECLARATUR. Deus sapientissima sua gubernatione et providentia efficit, ut res a se per creationem conditae ordinentur ad finem, qui est participatio et assimilatio boni essentialis. Quare, si effectus divinae gubernationis sumitur ex parte finis, gubernatio rerum eo spectat, ut omnia assimilentur summo bono. Verum enim effectus gubernationis potest sub alio respectu considerari, nempe secundum ea, quibus ad Dei assimilationem creaturae perducuntur, et

(1) *QQ. DD. De ver. q. 5, a. 3 ad 5.*

(2) *QQ. DD. De ver. q. 5, a. 5 ad 6.*

(3) De rerum conservatione tractat S. THOMAS, I p. q. 104, a. 1; *Contra gent.* lib. III, cap. LXV; *QQ. DD. De pot. q. 5, a. 1.*

sub hoc respectu effectus gubernationis generatim spectatus est duplex. Siquidem creatura Deo assimilatur quantum ad duo, scilicet et secundum quod Deus bonus est, in quantum creatura bona est; et secundum quod Deus est aliis causa bonitatis, in quantum una creatura movet aliam ad bonitatem. Ex quo patet, effectus generales divinae gubernationis esse duos, idest conservationem rerum in bono seu in esse, et motionem earum ad bonum, seu ad communicandum aliis bonum per operationem, per quam sunt aliis causa essendi. Ad rem nostram sic loquitur S. Thomas: « Alio modo potest considerari effectus gubernationis secundum ea, quibus ad Dei assimilationem creatura perducitur; et sic in generali sunt duo effectus gubernationis. Creatura enim assimilatur Deo quantum ad duo, scilicet quantum ad id quod Deus bonus est, in quantum creatura est bona; et quantum ad hoc quod Deus est aliis causa bonitatis, in quantum una creatura movet aliam ad bonitatem. Unde duo sunt effectus gubernationis, scilicet *conservatio* rerum in bono, et *motio* earum ad bonum » (1). De his ergo effectibus gubernationis divinae disputandum nobis est, et a conservatione rerum in esse auspicandum.

Quid conservatio? Nomine conservationis intelligitur: *Actio divinae voluntatis, qua Deus efficit ut res semel conditae perseverent in existentia*. Dicitur actio divinae voluntatis, quia Deus non operatur *ad extra* necessitate naturae, sed ex dispositione et arbitratu suae voluntatis. Ambigitur ergo in hac quaestione, utrum res, quae ad esse perductae sunt per actionem Dei creatricem, indigeant eadem Dei positiva operatione ad hoc ut semel conditae conserventur in essendi perseverantia. Qua in re nomini dubium esse potest, cum ratio et fides nos doceant, res omnes contingentes fuisse a Deo ex nihilo perductas ad esse, et ab eodem in accepto esse conservari, ita ut si Deus eas relinqueret, illico relaberentur in nihilum: « Respondeo dicendum, ait Aquinas, quod absque omni dubio concedendum est, quod res conservantur in esse a Deo, et quod in momento in nihilum redigerentur, cum a Deo desererentur » (2).

Conservatio indirecta et directa. Res aliqua potest ab alio conservari dupliciter, vel 1) eo quod per actionem alterius arcentur ab ipsa ea omnia, quae possunt rem corrumpere; et in hoc casu res dicitur conservari *indirecte et per accidens*; vel 2) eo quod res aliqua ita recipit ab alio perseverantiam in esse, ut sine actione illius existere non possit, et in hoc casu res dicitur conservari *directe et per se*. Porro Deus dicitur utroque modo conservare creaturas, licet primus conservationis modus non porrigatur ad omnes, sed solummodo ad illas, quae corruptioni obnoxiae sunt. Haec duplex conservationis

(1) I p. q. 103, a. 4; cf. *Contra gent.* lib. III, cap. LXV, n. 1.

(2) *QQ. DD. De pot.* q. 5, a. 1.

ratio ita traditur a Doctore Angelico: « Aliquid conservatur ab altero dupliciter. Uno modo indirecte et per accidens, sicut ille dicitur rem conservare, qui removet corrumpens: puta, si aliquis puerum custodiat, ne cadat in ignem, dicitur eum conservare. Et sic etiam Deus dicitur aliqua conservare, sed non omnia; quia quaedam sunt, quae non habent corrumpentia, quae necesse est remove ad rei conservationem. Alio modo dicitur aliquid rem aliquam conservare per se directe, quando scilicet illud quod conservatur dependet a conservante, ut sine eo esse non possit; et hoc modo omnes creaturae indigent divina conservatione. Dependet enim esse cuiuslibet creaturae a Deo ita quod nec ad momentum subsistere possent, sed in nihilum redigerentur, nisi operatione divinae virtutis conservarentur in esse » (1).

Error quorundam philosophorum. Quidam, ad explicandam dependentiam creaturarum a Deo in essendi perseverantia, se receperunt ad negativam quamdam conservationem, affirmantes ad durationem in esse entium participatorum et contingentium sufficere, ea non destrui a Deo. Haec explicandae conservationis ratio falsa admodum est nulloque pacto ferenda; nam conservationis necessitatem verbo dare videtur, sed reapse illam perimit ac negat. Et ea de re in hac materia omnes Doctores catholici concordantes sunt, qui uno ore profitentur, Deum actione sua positiva et iugiter influente efficere, ut res permaneant in esse, postquam ab ipso semel conditae sint ex nihilo.

PROPOSITIO.

Res omnes creatae in essendi perseverantia dependent a positiva Dei conservatione, ita ut si cessaret divina actio, quae in eas iugiter esse influit, continuo relaberentur in nihilum.

Prob. prop. Arg. 1.um Datur positiva conservatio rerum ex parte Dei, si in Deo necessario admittendus est actus positivus divinae voluntatis, quo Deus velit durationem rerum creaturarum, quamdiu res in existentia perseverant. Atqui talis actus omnino adstruendus est in Deo. Ergo Deus positive conservat in esse omnes creaturas. Propositio maior ex eo in promptu est, quod actus positivus divinae voluntatis, quo Deus vult, creaturas in esse perdurare, necessario in durationem rerum influit, cum Deus voluntate operetur, eiusque actio sit ipsum velle. Neque minus perspicua est propositio minor; nam si perseverantia in esse rerum creaturarum non dependeret ab actu po-

(1) I p. q. 104, a. 1.

sitivo voluntatis divinae, haec permanentia esset praeter divinam voluntatem; ideoque Deo fortuita et extra ordinem divinae providentiae et gubernationis, quo nihil dici potest obtusius, et a veritate magis alienum. Haec argumenti conclusio sic paucis perstringitur a S. Thoma: « Si res productae sunt a Deo, postquam non fuerunt, oportet quod esse rerum divinam voluntatem consequatur, et similiter non esse, quia permisit, res non esse, quando voluit, et fecit res esse cum voluit. Tamdiu igitur sunt, quamdiu eas vult esse. Sua igitur voluntas conservatrix est rerum » (1).

Confir. 1) ex eo quod creaturae omnes sunt entia essentialiter contingentia, etiam postquam adeptae sint a Deo existentiam, quia earum essentia non est suum esse, ideoque involvunt indeterminationem et potentiam ad esse vel ad non esse. Iam vero omne quod per se est indeterminatum ad esse vel non esse, debet determinari ab ente necessario ad hoc ut persistat in esse. Ergo creaturae egent positiva Dei conservatione, ut in esse permaneant.

Confir. 2) ex eo quod, si creaturae permanerent in esse independenter ab actu libero divinae voluntatis, Deus non posset illas in nihilum redigere. Iam vero Deus potest omnes creaturas in nihilum redigere, si ipsi sic placitum erit (2). Ergo res omnes a Deo positive conservantur in esse. Et revera in hypotesi adversariorum requireretur, uti patet, ad creaturarum annihilationem actus positivus divinae voluntatis, qui terminaretur ad nihilum.

Arg. 2.um Sicut opus artis praesupponit opus naturae, ita opus naturae praesupponit opus Dei creantis, nam agentia artificialia non inducunt formas artis, nisi circa corpora naturalia, et agentia naturalia non agunt nisi per informationem materiae, quae est a Deo per creationem. Atqui artificialia conservantur in esse virtute naturalium, sicut domus per soliditatem lapidum. Ergo omnia naturalia non conservantur in esse, nisi per virtutem Dei (3).

Arg. 3.um Quilibet effectus dependet a sua causa, secundum quod est causa eius, et ideo sub eo respectu, cessante influxu causae, cessat effectus. Iam vero Deus est causa rerum creaturarum non solum secundum fieri, sed etiam secundum esse *directe* et per se primo. Ergo res dependent a Deo secundum esse. Sed non dependerent a Deo in essendo, si permanere possent independenter ab actione Dei conservantis. Ergo requiritur influxus Dei ad hoc ut creaturae conserventur in esse.

Evol. arg. Ut haec profundissima ratio, quam crebro affert S. Thomas, et quae caput est in hac materia, rite intelligatur, quae-

(1) *Contra gent.* lib. III, cap. LXV, n. 7.

(2) Cf. S. THOM. I p. q. 104, a. 3.

(3) Cf. S. THOM. *Contra gent.* lib. III, cap. LXV, n. 5.

dam declaranda veniunt. Et primo quidem causa efficiens quoad modum causandi bipartitam habet divisionem; alia quippe dicitur causa *fiendi*, seu ut res fiat, seu causa rei in fieri: alia dicitur causa *essendi*, seu ut res sit, seu causa rei in esse. Porro ea sola dici potest causa *essendi*, quae *directe*, primo et per se causat esse, efficiendo simul esse et id quod esse recipit, ideoque producit totam substantiam rei, seu ens in quantum est ens; et haec non potest esse, nisi causa prima et universalis, a qua dependet totum esse rei, sive esse sumatur pro esse *essentiae*, sive sumatur pro esse *existentiae*. Unde, cum effectus divinae actionis producentis creaturam ex nihilo sit totum esse rei, cessante influxu divinae actionis, cessat effectus, et creatura relabitur in nihilum. Contra ea quando fieri alicuius rei est realiter distinctum ab esse rei, quia causa agit per informationem et non per creationem, et consequenter agit per motum et mutationem, tunc causa illa *directe* primo et per se causat fieri rei, nempe ut res fiat, et non esse rei, nempe ut res sit; quia causa huiusmodi, agendo per viam motus, *directe* immutat et disponit subiectum ad formam, quam esse consequitur. Hoc autem esse, quod recipitur in composito ex subiecto et forma, est proprius effectus illius entis, quod causat totam rei substantiam, et non illius causae, quae disponit subiectum ad formam, ad quam sequitur esse. Unde, si durante ipso fieri rei, cessat influxus causae secundae, cessat simul eius effectus, et non habetur generatio seu eductio novae formae. Sed, postquam generatum sit novum compositum per eductionem novae formae, si cessat actio causae secundae, non cessat esse compositi, quia esse illud dependet a causa superiori, a qua dependet ens in quantum est ens. Siquidem causa *directa* et propria *essendi* non potest esse nisi illa, quae ante suam actionem nihil entis praesupponit, seu quae producit rem ex nihilo.

S. Thomas illustrat quodam simili ducto ex rebus artificialibus, et explicat quomodo aliquis effectus possit dependere a causa secundum fieri, et non *directe* secundum esse, et ideo, si post rei effectum cessat actio causae, effectus remanet. En quomodo rem describit: « Omnis effectus dependet a sua causa secundum quod est causa eius. Sed considerandum est, quod aliquod agens est causa sui effectus secundum fieri tantum, et non *directe* secundum esse eius; quod quidem convenit et in artificialibus et in rebus naturalibus. Aedificator enim est causa domus quantum ad eius fieri, non autem *directe* quantum ad esse eius. Manifestum est enim, quod esse domus consequitur formam eius: forma autem domus est compositio et ordo; quae quidem forma consequitur naturalem virtutem quarundam rerum. Sicut enim coquus coquit cibum, adhibendo aliquam virtutem naturalem activam, scilicet ignis; ita aedificator facit domum, adhibendo caementum, lapides, et ligna, quae sunt susceptiva et conservativa talis compositionis, et ordinis. Unde esse domus dependet ex

naturis harum rerum, sicut fieri domus dependet ex actione aedificatoris » (1).

Arg. 4.um Impressio agentis non remanet in effectu, cessante actione agentis, nisi vertatur in naturam effectus; sic lumen non remanet in diaphano, recedente actione solis, neque sonus in aëre, recedente actione tibicinis. Atqui esse non est natura vel essentia alicuius rei creatae, sed solius Dei, qui est suum ipsum esse per se subsistens. Ergo nulla res permanere potest in esse, cessante influxu divinae actionis ipsam conservantis. Quod argumentum eo recidit ut dicatur: Esse in creaturis, quod est ultima rei actualitas, per quam res ponitur extra causam efficientem, non est ipsa essentia creaturae, sed est receptum in subiecto, quod dicit habitudinem contingentem ad ipsum, quia ens necessarium non est nisi unum. Iam vero si habitudo subiecti est ad utrumlibet, nempe ad esse vel ad non esse, ad hoc ut ens compositum ex essentiae et esse permaneat, exquiritur continuus influxus causae primae, quae ipsum in esse conservat.

Cum omnia argumenta mox prolata ex fontibus S. Thomae hausta sint, cuilibet veritatem quaerenti, iterum iterumque evidens comperiturque fit, Angelicum Doctorem, hoc posuisse ut fundamentum necessarium ad explicandas omnes divinas perfectiones, et Dei diversitatem a creaturis, quod Deus sit ipsum esse irreceptum et per se subsistens; creaturae ex adverso sint compositae realiter ex essentia et esse, ita ut esse creaturarum sit actus receptus in subiecto, ad cuius capacitatem terminatur et circumscribitur. Unde si quaeritur, quare Deus sit ens per se necessarium, responsio in promptu erit; nimirum, quia est esse per se subsistens et actus purissimus et simplicissimus. Contra si quaeritur, cur creaturae sint entia contingentia, et egeant continuo influxu causae primae et universalis, ut permaneant in esse, respondebitur, intrinsecam rationem necessitatis huiusmodi influxus ex eo esse repetendam, quod creatura habeat esse receptum in sua essentia, tamquam formam essentiae advenientem, quacum compositionem facit. Neque minus perspicuum est, quam falsi sint auctores illi, qui affirmaverunt, Doctorem Angelicum non docuisse realem compositionem in creaturis ex essentia et esse, aut, si evidentia ipsa coacti, non ausi sint negare, doctrinam illius realis distinctionis pertinere ad S. Thomam, ad invidiam a se arcendam dicitur, quaestionem illam esse vel pauci vel nullius momenti.

(1) I p. q. 104, a. 1; cf. QQ. DD. De pot. q. 5, a. 1.

SOLVUNTUR DIFFICULTATES.

Oppon. 1.º Agens creatum potest communicare suo effectui ut conservetur in esse, etiam eius operatione cessante. Atqui Deus potentior est quolibet creato agente. Ergo multo magis Deus potest conferre creaturae, ut conservetur in esse, cessante sua operatione.

Resp. Dist. mai. Agens creatum communicat suo effectui ut conservetur in esse, dependenter a causa, quae producit esse rei, *Conc.* Independentem a quolibet conservante, *Neg. Conc. min.*

Explico. Solutio difficultatis a nobis praeoccupata est in probatione thesis; nam ratio, cur opera humani artificis, vel etiam agentis naturalis non egeant conservari in esse a sua causa, postquam perfecta sunt, non est repetenda a potentia et perfectione agentis particularis, sed potius ab eius imperfectione in agendo, quae in causa est, quamobrem huiusmodi agens ad aliquid efficiendum semper indigeat subiecto praeexistente, et consequenter agat per motum et mutationem. Unde agens naturale in agendo necessario praesupponit opus Dei creantis, et operatur dependenter ab illo. Sic eius actio per se et directe terminatur ad fieri rei, et non ad esse, quod est effectus proprius causae universalis. Cum autem etiam in operatione causae particularis potentior sit influxus causae primae, quam causae secundae, postquam effectus perductus est ad esse, iam cessat influxus et causalitas causae particularis, sed non cessat influxus et causalitas causae primae et universalis. Hinc ex eo quod effectus remanet in esse, cessante influxu causae particularis, deducitur potius imperfectio et limitatio talis causalitatis, non autem eius potentia et perfectio. Tunc difficultas aliquid valeret, si causa particularis ita produceret effectum suum, ut expleta et cessante eius causalitate, effectus ille remaneret in esse independentem ab omni alia causa; sed quod remanet in esse independentem ab ipsa, et dependenter a causa prima, hoc probat solummodo, causam secundam nihil agere sine influxu actuali causae primae, et causalitatem causae universalis esse nobiliorem perfectioremque eo quod eius effectus non possit retineri in esse independentem ab ipsa (1).

Oppon. 2.º Quae non habent potentiam subiectivam ad non esse, non egent conservari. Atqui multae creaturae non habent potentiam subiectivam ad non esse, eo quod sunt incorruptibiles. Ergo non omnes creaturae conservantur a Deo.

Resp. Dist. mai. Quae non habent potentiam subiectivam ad non esse, non egent conservari indirecte per remotionem corruptentis, *Conc.* Non egent conservari directe per influxum, qui attri-

(1) Cf. S. THOM. QQ. DD. De pot. q. 5, a. 1 ad 4.

buat ipsis perseverantiam in essendo, *Neg. Conc. min. et Neg. cons.* Solutio patet ex iis, quae praenotavimus circa duplicem modum conservationis, nempe directum et indirectum. Unde S. Thomas sic breviter difficultati occurrit: « Ratio illa procedit de conservatione, quae est per remotionem corrumpentis; qua non indigent omnes creaturae, ut dictum est in corpore articuli » (1).

Oppon. 3.º Creaturae sunt perfectae, quia opera Dei perfecta sunt. Atqui non essent perfectae, si egerent exteriori agente ad sui conservationem, quia perfectum est cui nihil deest. Ergo creaturae non egent conservari a Deo, ut in esse permaneant.

Resp. Dist. mai. Creaturae sunt perfectae, quia habent id quod ex sua natura ipsis convenit, *Conc.* Quia habent omnes perfectiones et independenter a Deo, *Neg. Contradist. min. et Neg. cons.*

Explico. Opera Dei sane sunt perfecta, quia imperfectio non potest in eis procedere neque a causa efficiente, quae est infinitae virtutis et perfectionis in causando, neque a materia, neque a contrariis agentibus, quia causa prima independens est in operando a quolibet subiecto et agente contrario. Verum enim perfectio creaturarum in eo consistit, quod creatura omnia habeat, quae ipsi competunt iuxta exigentiam suae naturae; nam perfectum dicitur quod est totaliter factum, seu cui nihil deest ex sua natura. Cum autem natura rei creatae hoc requirat, ut a Deo contineatur in esse, rite consequitur ad propriam perfectionem creaturarum pertinere, ut a Deo, postquam ex nihilo conditae sint, conserventur in esse, ne in nihilum relabantur, iuxta illud S. Augustini: « Creatoris potentia, et Omnipotentis virtus causa subsistendi est omni creaturae; quae virtus ab eis, quae creata sunt regendis, si aliquando cessaret, simul illorum cessaret species, omnisque natura concideret (2). Unde S. Thomas difficultati superius propositae satisfacit, inquit: « Creaturae Dei sunt perfectae in sua natura et in suo ordine; sed inter alia quae ad earum perfectionem requiruntur, hoc etiam est, quod a Deo contineantur in esse » (3).

Oppon. 4.º Formae per se subsistentes habent necessitatem essendi, quia esse per se consequitur formam. Atqui ea quae habent necessitatem essendi, non indigent externo conservante, ut retineantur in esse. Ergo non omnes creaturae egent divina conservatione.

Resp. Dist. mai. Formae per se subsistentes habent necessitatem essendi, per ordinem ad principia essentialia et intrinseca, *Conc.* Per ordinem ad causam primam et universalem, a cuius voluntate dependet omne ens participatum, *Neg. Contradist. min. et Neg. cons.*

(1) 1. p. q. 104, a. 1 ad 3.

(2) S. AUGUST. *De gen. ad lit.* lib. IV, cap. XII.

(3) QQ. DD. *De pot.* q. 5, a. 1 ad 1.

Explico. Duplex datur rei necessitas; altera quae est omnino absoluta et independens a qualibet causa, et haec necessitas essendi competit dumtaxat illi naturae, quae est ipsum esse per se subsistens, et quae non est nisi una, nempe Deus; altera essendi necessitas est relativa et dependens, et invenitur in illis essentiis, quae, licet realiter distinctae a suo esse: nihilominus cum sint formae per se subsistentes, esse in ipsis necessario consequitur principia essentialia, quia sunt substantialiter immutabiles. Iam vero quia principia essentialia talium formarum relaberentur in nihilum sine influxu Dei conservantis, sic egent Divina conservatione, ut in esse perseverent. Scite ergo S. Thomas ait: « Quamdiu principia essentialia rerum sunt, tamdiu res conservantur in esse: sed et ipsa rerum principia esse desinerent, divina actione cessante » (1). Quare in huiusmodi substantiis spiritualibus esse per se et necessario consequitur formam, sed necessitate suppositionis, idest supposito influxu Dei.

Oppon. 5.º Si Deus iugiter conservat suo influxu reali et positivo creaturas in esse, haec actio, si est efficax, debet aliquid producere in effectu. Atqui actio Dei conservantis nihil producit in effectu, quia nihil addit super esse quod habitum est per creationem. Ergo creaturae non conservantur a Deo.

Resp. Dist. mai. Actio Dei conservatrix debet aliquid producere, idest efficere ut esse creaturae, quod primo productum est per creationem, iugiter permaneat, *Conc.* Idest debet aliquid producere, quod realiter addatur ei, quod productum est per creationem, *Neg. Contradist. min. et Neg. cons.*

Explico. Difficultas oritur ex falsa suppositione, quod actio conservativa, qua Deus retinet creaturas in esse accepto per creationem, sit diversa ab actione creatrice. Supposito enim quod sint duae actiones, secunda actio, si est efficax, debet aliquid efficere quod addatur effectui primae actionis. Verum si actio conservativa non est diversa ab actione creatrice, sed est continuatio eiusdem, tunc effectus actionis conservativae non erit aliquid addere supra esse a creatura acceptum per creationem, sed creaturam retinere in esse accepto. Audi S. Thomam: « Conservatio rerum a Deo non est per aliquam novam actionem, sed per continuationem actionis qua det esse; quae quidem actio est sine motu et tempore; sicut etiam conservatio luminis in aëre est per continuatum influxum solis (2). Et alibi sic eandem rem versat: « Deus non alia operatione producit res in esse, et eas in esse conservat. Ipsum enim esse rerum permanentium non est in divisibili, nisi per accidens prout alicui motui subiacet; secundum se autem est in instanti. Unde operatio Dei, quae

(1) QQ. DD. *De pot.* loc. cit. ad 3.

(2) 1 p. q. 104, a. 1 ad 4.